

SCHRIFTKUNST AM NIL

Badisches Landesmuseum Karlsruhe, 1988, 48 p.

Una din sarcinile egiptologiei moderne este punerea în circulație a materialelor deținute de diferite muzee din lume. Datorită muncii asidue a specialiștilor anual apar cataloage strict științifice sau de un interes mai larg, editate de o serie de instituții muzeale care dețin secții de egiptologie. Un rol de seamă în cadrul acestei activități revine acelor expoziții și implicit cataloagelor care le însoțesc care se adresează publicului larg, avînd deci, înainte de toate, un scop didactic. Interesul față de asemenea manifestări crește mai ales atunci cînd avem de-a face cu o colecție mai mică. De altfel, știința egiptologică, începînd cu anul 1986 (cf. B. Jaeger, *Pour une meilleure information sur les expositions égyptinnes* în *GM*, 89/1986, p. 89—94) este periodic informată de organizarea unor expoziții de profil.

Între 11 iunie—4 septembrie 1988, *Badisches Landesmuseum* din Karlsruhe (R.F.G.) a găzduit o interesantă expoziție pe tema *Arta scrișului pe Nil*. Ea a beneficiat și de un mic catalog, pe care-l intenționăm să prezentăm cu acest prilej.

După cum se înștiințează *Volker Himmelein*, interesul față de antichități egiptene are la Karlsruhe o tradiție lungă, deoarece primele cinci statui ale viitoarei colecții au fost cumpărate la Paris încă din anul 1766 (p. 5). Aflăm totodată că instituția în cauză pregătește și un ghid, iar pe viitor un catalog științific. De altfel, antichitățile egiptene din acest oraș nu ne sînt cu totul necunoscute. Încă în anul 1906, A. Wiedemann și B. Pörtner publicau la Strassburg lucrarea *Aegyptische Grabreliefs aus der Grossherzoglichen Altertümer-Sammlung zu Karlsruhe*, care astăzi nu constituie totuși un instrument util de lucru (v. foarte recent W. Schürmann, *Die Reliefs aus dem Grab des Pyramidenvorstehers Ii-nefret*, Karlsruhe, 1982).

Ideea organizării unei asemenea expoziții a aparținut binecunoscutului egiptolog R. Grieshammer care a conceput expoziția și a redactat textul. Tematica a fost foarte bine aleasă, ea axîndu-se în special pe cinci elemente principale: *Scriș și limbă, Tipuri de scrieri, Scribul, Scriș și artă* și . Fiecare dintre acestea cuprinde și alte subcapitole; toate laolaltă scrise clar și concis, mai ales adresîndu-se publicului larg. Din aceste considerente au fost incluse în catalog și multe desene: ilustrînd obiecte celebre (p. 11 *Piatra de la Rosette*), reliefuri (p. 27, 31, 37, 39), dar în special caractere ale scrierilor. La deschiderea oferită despre sistemul de scriere egiptean antic (p. 12), ne sînt date exemple de cuvinte redade prin semnul triconsomantic *ankh*, apoi în subcapitolul *Imagine-Semn-Scriș* ne sînt oferite cîteva exemple de hieroglifică (p. 19), cîndva clasificate de Sir A. Gardiner. Evoluția de la hieroglifică, semn hieratic la caractere demotice ne este prezentată pe baza unui tabel conținînd schimbarea progresivă a șapte semne (p. 21). Catalogul ne înfățișează și o pagină dintr-un instrument de lucru de bază al egiptologiei (A. Erman, H. Grapow, *Wörterbuch der ägyptischen Sprache*, I—VII, Berlin), oferind variantele lexicale și grafice ale cuvîntului *per-as* „palat,

rege“ (*Ibidem*, I, p. 516). O importanță deosebită capătă în catalog redarea fotografiilor sau desenelor unor piese egiptene depozitate la Karlsruhe: statuia unui purtător de stindard (p. 16), un ușebti (p. 40), partea de jos a unei stele magice (p. 44) și desenele reliefurilor (p. 37, 39) publicate în lucrarea lui Schürmann amintită mai sus.

Catalogul cuprinde și unele mici scăpări: la p. 13 se disting numai patru faze ale egiptenei; adică: egipteana veche, medio-egipteana, neo-egipteana și copta. Cu toate că demotica este destul de apropiată de neo-egipteană (Cf. E. Otto, *Neuägyptisch / und Demotisch / in Handbuch der Orientalistik I. Ägyptologie*, Leiden, 1959, p. 81) și își are originea în această limbă, totuși ea (*demotica*) formează o etapă aparte în lunga evoluție a limbii egiptene antice. Deci, adoptarea a cinci faze este mult mai indicată.

La p. 14, se afirmă că dicționarul egiptean amintit mai sus ne oferă „das bisher bekannte ägyptische Wortmaterial“, ceea ce este mai puțin adevărat. Marele dicționar din Berlin este astăzi deficitar, dar fiind faptul că de la realizarea lui au fost descoperite și editate multe texte, care cuprind la rândul lor multe elemente lexicale, morfologice noi.

La p. 20 ne este prezentată o rețetă din *Papirusul Ebers*. Sînt oferite: textul hieratic, transcripția hieroglifică, transliterația fonetică și traducerea. Maniera în care sînt prezentate cele 6 rînduri hieratice însă nu concordă cu împărțirea utilizată la transcripția hieroglifică, transliterație și traducere.

Aceste mici observații sînt departe de a scădea din valoarea științifică și pedagogică a prezentului catalog. Utilitatea lui constă în prezentarea tipurilor de scrieri în Egiptul antic, trăsăturile și funcționalitățile scrisului, traduceri de texte (p. 42: Capitolul VI din *Cartea Morților*; p. 43: fragment din *Imnul solar al lui Ekhнатon*) și o foarte bună bibliografie (p. 47). Credem că și în cazul de față se adevărește dictonul latin: *Non multum, sed multa!*

MIRON CIHÔ